

УДК 159.923.5

Володимир Мицько**СЕМАНТИКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЖИВАННЯ
"ДЕСТРУКТИВНИХ" ЛЕКСЕМ
КОРИСТУВАЧАМИ ВЕБ-САЙТІВ**

Нещодавно людство відкрило для себе нову форму існування – соціальну віртуальну реальність. Для більшості активних користувачів Інтернету питання деструктивних явищ у мережі, таких як зростання озлобленості, ворожості, агресії, насилля не потребують спеціальної емпіричної верифікації. Запитання виникають при спробах виявити й описати психологічні та психосоціальні чинники, процеси і механізми, основні тенденції та ймовірні наслідки девіантної поведінки людини чи групи людей у віртуальному просторі. Інтернет-середовище чинить різноспрямований вплив на психічну активність, емоційну та поведінкову сфери особистості, у зв'язку з чим вивчення його впливу, модальності має важливе прикладне значення.

У статті представлено результати контент-аналізу семантичних категорій – агресії, ворожості, насилля у віртуальному комунікативному просторі за частотою їхнього використання в деяких типах Інтернет-ресурсів та в площині загального переважання за окремими веб-сайтами. Стаття містить порівняльні результати двох етапів емпіричного дослідження, проведеного у різні часові проміжки (2013 і 2014 рр.) на основі вибірки, сформованої з авторів та відвідувачів різноманітних Інтернет-сайтів. Результати дослідження доводять, що значна кількість обговорюваних тем, проблем, проявів емоційних реакцій відвідувачів Інтернету стосується агресії, ворожості і насилля; спостерігається зацікавленість користувачів Інтернету, особливо учасників веб-форумів, блогосфери, Інтернет-ЗМІ темами насильницького, ворожого й агресивного характеру; за останній рік у мережі різко збільшилася кількість обговорюваних тем і проблем, пов'язаних з деструктивними соціальними явищами, – відносно "агресії" у 7,5 разів, "насилля" у 10,5 разів, "ворожості" у 10 разів; протягом року теми, пов'язані з агресією, стали доміантними у віртуальній медіа-сфері, збільшивши власний контент у 11,5 разів; одна з найбільш реактивних рефлексивних форм Інтернет-присутності – чат – продемонструвала збільшення кількості обговорюваних тем щодо насилля у 64,5, тоді як теми, пов'язані з ворожістю, продемонстрували 33-кратне зростання. Перспективним напрямком роботи є розширення базових категорій контент-аналізу та проведення статистично-математичного аналізу отриманих результатів.

Ключові слова: агресія, ворожість, насилля, віртуальний комунікативний простір, контент-аналіз, Інтернет-ресурси, веб-сайти, веб-форуми, соціальні мережі, блоги.

Недавно человечество открыло для себя новую форму существования – социальную виртуальную реальность. Для большинства активных пользователей Интернета вопрос деструктивных явлений в сети, таких как рост озлобленности, враждебности, агрессии, насилия не требуют специальной эмпирической верификации. Вопросы возникают при попытках выявить и описать психологические и психосоциальные факторы, процессы и механизмы, основные тенденции и возможные последствия девиантного поведения человека или группы людей в виртуальном пространстве. Интернет-среда оказывает разнонаправленное влияние на психическую активность, эмоциональную и поведенческую сферы личности, в связи с чем изучение её влияния, модальности имеет важное прикладное значение.

В статье представлены результаты контент-анализа семантических категорий – агрессии, враждебности, насилия в виртуальном коммуникативном пространстве по частоте их использования в некоторых типах Интернет-ресурсов и в плоскости общего преобладания по отдельным веб-сайтам. Статья содержит сравнительные результаты двух этапов эмпирического исследования, проведенного в разное время (2013 и 2014гг.) на основе выборки, сформированной из авторов и посетителей различных Интернет-сайтов. Результаты исследования доказывают, что значительное количество обсуждаемых тем, проблем, проявлений эмоциональных реакций посетителей Интернета касается агрессии, враждебности и насилия; наблюдается заинтересованность пользователей Интернета, особенно участников веб-форумов, блогосферы, Интернет-СМИ темами насильственного, враждебного и агрессивного характера; за последний год в сети резко увеличилось количество обсуждаемых тем и проблем, связанных с деструктивными социальными явлениями – относительно "агрессии" в 7,5 раз, "насилия" в 10,5 раз, "враждебности" в 10 раз; в течение года темы, связанные с агрессией, стали доминантными в виртуальной медиа-сфере, увеличив собственный контент в 11,5 раз; одна из наиболее реактивных рефлексивных форм Интернет-присутствия – чат – продемонстрировала увеличение количества обсуждаемых тем относительно насилия в 64,5, в то время как темы, связанные с враждебностью, продемонстрировали 33-кратный рост. Перспективным направлением работы является расширение базовых категорий контент-анализа и проведения статистико-математического анализа полученных результатов.

Ключевые слова: агрессия, враждебность, насилие, виртуальное коммуникативное пространство, контент-анализ, Интернет-ресурсы, веб-сайты, веб-форумы, социальные сети, блоги.

Recently, mankind discovered a new form of existence - social virtual reality. For most active Internet users question the destructive phenomena in the network, such as the growth of anger, hostility, aggression, violence does not require special empirical verification. Questions arise when attempting to identify and describe the psychological and psychosocial factors, processes and

mechanisms, the main trends and the possible consequences of deviant behavior of a person or group of people in a virtual space. Internet medium has variable effects on the mental activity, emotional and behavioral spheres. In connection with the study of its influence, the modality is of great practical importance.

The article presents the results of a content analysis of semantic categories - aggression, hostility, violence in the virtual communication space on the frequency of their use in certain types of Internet resources and in the plane of total dominance on certain websites. This article contains comparative results of the two phases of empirical research conducted at different times (2013 and 2014 years) Based on a sample formed of the authors and visitors of different websites. Results of the study show that a significant amount of the topics discussed, issues, manifestations of emotional reactions Internet visitors on aggression, hostility and violence; there is an interest of Internet users, especially members web forums, the blogosphere, the Internet media topics violent, hostile and aggressive nature; over the last year on the network dramatically increased the number of topics discussed and the problems associated with destructive social phenomena - regarding "aggression" by 7.5 times, "violence" of 10.5 times, "hostility" 10 times; within a year the theme of aggression, became dominant in the virtual media sphere, increasing their own content in a time of 11.5; one of the most reactive of reflexive forms of Internet presence - Chat - showed an increase in the number of topics discussed regarding violence in 64.5, while topics related to hostility, demonstrated a 33-fold increase. Promising avenue is to extend the basic categories of content analysis and conduct statistical and mathematical analysis of the results.

Keywords: *aggression, hostility, violence, virtual communication space, content analysis, Internet resources, web sites, web forums, social networks, blogs.*

Постановка проблеми. Існування сучасної людини важко уявити без вільного доступу до віртуальних засобів масової комунікації. Віртуальний комунікативний простір (Інтернет) розкриває необмежені можливості у сфері прояву власної індивідуальності, розширює межі соціальної компетентності і соціальної значущості кожної людини, надає засоби для самореалізації, самоздійснення особистості.

Ми живемо в епоху глобальної комунікації, в якій напрямок розвитку продиктований злиттям кордонів між віртуальністю і реальністю людського існування. Нова соціальна віртуальна реальність, як ніколи точно, відображає реальний соціум і визначає шляхи його перетворення. Відповідно магістральні суспільні тенденції, настрої, переживання можна вивчати через соціальні мережі, приватні сайти, сферу діяльності блогерів, Інтернет-ЗМІ, різноманітні види чатів та форумів з обговорення певних проблем.

Віртуальний комунікативний простір як нова форма соціальної реальності, звично, не позбавлений усіх негативних явищ реального соціального світу. Для більшості активних користувачів Інтернету питання деструктивних явищ в мережі, таких як зростання озлобленості, ворожості, агресії, насилля не потребують спеціальної емпіричної верифікації.

Запитання виникають при спробах виявити й описати психологічні та психосоціальні чинники, процеси і механізми, основні тенденції та ймовірні наслідки девіантної поведінки людини чи групи людей у віртуальному просторі. Інтернет-середовище має різноспрямований вплив на психічну активність, емоційну та поведінкову сфери особистості. У зв'язку з чим вивчення його впливу, модальності має важливе прикладне значення.

Представлені у статті результати дослідження є частиною більшої за змістом емпіричної розвідки, що реалізується на україномовній та російськомовній вибірці користувачів веб-сайтів. Дослідження здійснюється в межах грантової наукової теми – "Психологічна профілактика насилля і ворожості в приватному та суспільному житті".

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою та дослідженнями у галузі психології агресії, ворожості, гніву та насилля у різний час займалися такі відомі вчені, як З. Фройд [12], К. Лоренц [7], Е. Фромм [13], А. Бандура [1; 16], Л. Берковіч [17], А. Басс [18], К. Ізард [5] та багато інших.

За останні роки у світі з'явилася серія публікацій аналітичного та емпіричного змісту, проблематика яких пов'язана з питаннями агресії, ворожості, насилля в Інтернет-середовищі, С.А. Anderson, К.Е. Dill [15] M.L. Ybarra [25], J. Finn [19], Е.М. Alexy у співавт. [14], J.W. Patchin, S. Hinduja [22], С. MacDonald, В. Roberts-Pittman [21], N. Turan у співавт. [23], J. Wang у співавт. [24], D. Goebert у співавт. [20].

Аналізуючи прояви агресії і ворожості в глобальній системі Інтернет, Е.М. Alexy у співавт. [14], M.L. Ybarra [25], J. Finn [19] майже одностайні у висновку, що агресія є наслідком двох видів слабкостей – індивідуальної (страх, сором, психологічні комплекси) або соціального безсилля (безправ'я, соціальна несправедливість, правове свавілля).

Констатований дослідниками деструктивний вплив Інтернет-ресурсів на емоційні реакції користувачів водночас не розкриває всього спектру змістових аспектів цього впливу. Саме тому ми провели вивчення частоти використання слів-маркерів, що описують деструктивні тенденції (ворожість, агресію, насилля) у віртуальному комунікативному просторі за допомогою контент-аналізу. Опис його результатів став **метою** цієї статті.

Методика дослідження. В соціологічних і психологічних науках прийнято розрізняти основні види аналізу документів: якісний або традиційний і кількісний, який згідно з міжнародною класифікацією називають контент-аналізом [8]. Контент-аналіз являє собою переведення у кількісні показники масиву текстової інформації. Даний вид аналізу якнайзручніше підійшов для нашого дослідження, оскільки давав можливість охопити значну кількість різнопланової інформації, об'єднану заданими категоріями.

Контент-аналіз усього масиву інформації щодо розповсюдження агресії, ворожості і насилля в Інтернет-середовищі був здійснений за частотою згадування певних категорій. Одиницями контент-аналізу стали поняття: "насилля", "ворожість", "агресія" і супутні слова-маркери –

"агресивність", "злість", "самогубство", "вбивство", "знуцання", "жорстокість", "побиття", "погрози". Ці категорії були "закладені" в пошукові системи почергово українською і російською мовами, а результати збережені для подальшого аналізу.

Об'єктом вивчення стали текстові повідомлення, відеозвернення, статті, обговорення, коментарі, розміщені на Інтернет-ресурсах. Дослідження носило характер емпіричної розвідки і не мало на меті підтвердження чи спростування провідної гіпотези.

Основним завданнями дослідження були: 1) виявлення характеру розповсюдження і використання означених семантичних категорій за типами Інтернет-ресурсів і 2) відстеження основних тенденцій використання досліджуваних категорій в Інтернеті через порівняння отримуваних щорічних даних.

Збір первинних емпіричних даних щодо розповсюдженості ворожості і насилля у віртуальному комунікативному просторі був здійснений у період з 4.03.2013 по 24.03.2013 року та повторно із 5.03.2014 по 25.03.2014 року. Базовими пошуковими системами були обрані Google, Yahoo та Яндекс. При обробці даних частково був використаний комп'ютерний контент-аналіз (програма ContentAnalyzer v0.52).

Кожну із виявлених кількісних одиниць параметрів було співвіднесено з кількістю *потенційних віртуальних учасників* обговорення зазначеної проблематики. Отже, підраховувалася як кількість згадувань досліджуваних категорій, так і кількість осіб, ангажованих цією проблемою.

Потенційний віртуальний учасник обговорення визначався за кількістю відвідувачів певного віртуального Інтернет-ресурсу (переважно інформацію можна отримати внизу чи вгорі Інтернет-сторінки (вона використовується модераторами, адміністраторами для констатації популярності сайту, блогу, форуму тощо) або ж шляхом підрахунків коментарів, залишених відвідувачами).

Виклад основного матеріалу. Згідно зі статистичними даними, отриманими з універсальної Інтернет-енциклопедії "Вікіпедія", сайтів і інформаційних ресурсів Liveinternet, lenta.ru, NewsRu.com, Фокус.ua, unian.ua, ua-web.com.ua тощо, станом на березень 2013 року загальна кількість користувачів Інтернету в країнах СНД становила 92 млн. 825 тис. 904 людини (34,4% від загальної кількості у світі), приблизна кількість створених і реально діючих сайтів у межах 15 млн.; щорічно діють близько 8 тис. веб-форумів і 2,5 тис. чатів. Наближена кількість зареєстрованих блогів 134 тис. в межах країн співдружності. Водночас за даними "Вікіпедії", тільки в межах східноєвропейського контенту місячна аудиторія Інтернет-ЗМІ становить близько 85 млн. осіб, при цьому кількість діючих медіа-сайтів дорівнює 15.844 і збільшується на 15 – 20% щорічно. За даними сайту smsmagazine.ru щомісячна аудиторія п'яти найбільш популярних на пострадянському просторі соціальних мереж (Вконтакте, Однокласники, МойМир, Facebook, Twitter) на час проведення дослідження становила близько 78 млн. користувачів.

За результатами проведеного емпіричного дослідження методом контент-аналізу у 2013 році нами було виявлено 1.301.195 одиниць (випадків згадування чи обговорення) досліджуваних категорій, що становлять 3,47% від загальної кількості "тем", "проблем", якими переймалися користувачі Інтернету минулого року (див. табл. 1 і 2).

Повторне дослідження у 2014 році дало змогу виявити значне збільшення кількості випадків згадування чи обговорення досліджуваних нами одиниць (ворожості, агресії, насилля), що загалом склало 11.555.341 і становило 30,3% від загальної кількості "тем" і "проблем", які були актуальними для віртуального комунікативного співтовариства у березні цього року (див. табл. 3 і 4).

Результати першого етапу емпіричного дослідження (2013 рік). Контент-аналіз за усіма досліджуваними категоріями та типами Інтернет-ресурсів виявив значне переважання слова-маркера "агресія" (2,14%) над іншими категоріями, що досліджувалися (див. табл. 1 і 2). Важливим є те, що обговорення в Інтернеті тем і проблем, пов'язаних з агресією, займають більше 2% загального контенту. Категорія "насилля" за усіма відстежуваними нами типами Інтернет-ресурсів становила майже 1% від загальної кількості запитів та обговорюваних проблем в Інтернеті; значно менший відсоток відзначаємо за категорією "ворожість" (0,36%).

Таблиця 1

Кількісні показники частоти згадувань семантичних категорій за типами Інтернет-ресурсів у 2013 році

Семантичні категорії	Типи Інтернет-ресурсів						Всього
	Приватні сайти (n=32 млн. осіб)	Веб-форуми (n=6 млн. осіб)	Чати (n=2,2 млн. осіб)	Блоги (n=27 млн. осіб)	Інтернет-ЗМІ (n=85 млн. осіб)	Соціальні мережі (n=78 млн. осіб)	
Насилля	41.801	12.040	1.083	72.216	229.674	36.848	393.662
Агресія	84.030	37.975	4.086	123.811	335.782	158.320	744.004
Ворожість	2.248	8.163	324	6.983	94.745	51.066	163.529
Всього	128.079	58.178	5.493	203.010	660.201	246.234	1.301.195

Аналіз отриманих результатів за категоріями відносно типів Інтернет-ресурсів дозволив виявити часте використання учасниками веб-форумів слова-маркера "агресія" (0,63%), на другому місці за частотою використання категорії "агресія" – блогосфера (0,46%), третьому – Інтернет-ЗМІ (0,4%). Серед аналізованих Інтернет-ресурсів найнижчі показники використання маркера "агресія" виявлено серед модераторів та відвідувачів приватних сайтів (0,26%), он-лайнних соціальних мереж (0,2%) та чатів (0,19%).

Використання категорії "насилля" найчастіше зустрічається серед блогерів (0,27%), а також авторів і дописувачів Інтернет-ЗМІ (0,27%). Значний відсоток згадувань про насилля і серед учасників веб-форумів

(0,2%). Доволі часто ця категорія використовується на приватних сайтах (0,13%), особливо зі "спеціалізованою" політичною чи кримінальною тематикою. Найменший відсоток згадувань про насилля серед учасників он-лайнних соціальних мереж (0,05%), проте і він є доволі значним.

Високий кількісний показник використання слова-маркера "ворожість" було виявлено серед дописувачів веб-форумів (0,14%), а також у віртуальній медіа-сфері – Інтернет-ЗМІ (0,11%). У блогосфері його використання є менш частим – всього 0,026%; серед коментарів, залишених відвідувачами чатів, показник згадувань становив 0,014%. Найменше використовують це слово автори та відвідувачі приватних сайтів (0,007%). Попри незначну популярність слова-маркера "ворожість" серед усіх користувачів Інтернету вважаємо, що було б некоректно стверджувати про відсутність ворожого ставлення в Інтернет-середовищі. Радше такі результати можна пояснити використанням синонімів слова "ворожість".

Таблиця 2

Відсоткові показники частоти згадувань семантичних категорій за типами Інтернет-ресурсів у 2013 році

Семантичні категорії	Типи Інтернет-ресурсів						Всього (%)
	Приватні сайти (n=32 млн. осіб)	Веб-форуми (n=6 млн. осіб)	Чати (n=2,2 млн. осіб)	Блоги (n=27 млн. осіб)	Інтернет-ЗМІ (n=85 млн. осіб)	Соціальні мережі (n=78 млн. осіб)	
Насилля	0,13	0,2	0,05	0,27	0,27	0,05	0,97
Агресія	0,26	0,63	0,19	0,46	0,4	0,2	2,14
Ворожість	0,007	0,14	0,014	0,026	0,11	0,065	0,36
Всього (%)	0,4	0,97	0,25	0,75	0,78	0,32	3,47

Провівши аналіз заявлених категорій серед окремих типів Інтернет-ресурсів, було виявлено, що на приватних сайтах домінує слово "агресія". Слід зазначити, що приватні сайти бувають різного змісту, спрямованості і переважно виконують різні завдання – від реклами і продажу конкретних товарів та послуг до презентації приватних думок, ідей, висунення пропозицій і навіть претензій.

Аналіз отриманих результатів на веб-форумах також вказує на переважання категорії "агресія" над іншими словами-маркерами (0,63%); статистично значущим є і показник використання слова "насилля" (0,2%). Сумарний показник по веб-форумах за усіма досліджуваними категоріями становить 0,97%, що є найвищим показником серед представлених Інтернет-ресурсів. Відповідно, використання досліджуваних семантичних категорій є найчастішим саме серед учасників різноманітних веб-форумів.

Слід враховувати, що на веб-форумах, так само як і в режимі чату, більшість коментарів, вражень, думок виникають і подаються спонтанно, іноді як певний вид реакції, не завжди обдуманий, іноді спонтанний,

провокативний чи спровокований; і водночас доволі ширий, відвертий і такий, що адекватно відображає думки та настрої суспільства.

Протилежні результати було виявлено при дослідженні частоти використання означених категорій відвідувачами чатів. Тут відсоток вживання слів "насилля", "ворожість" і "агресія" найменший (0,25%) порівняно з іншими Інтернет-ресурсами. Найчастіше учасники чатових обговорень використовують слово "агресія" і похідні від нього слова (0,19%). Інші досліджувані нами категорії використовуються не так часто: "насилля" – 0,05%, "ворожість" – 0,014%. Було помічено, що учасники спілкування у чатах використовують видозмінені слова, слова-замінники, завуальовані погрози і натяки, часто сленг. Тому більшість слів, що містили прямі агресивні репліки, погрози, вороже ставлення неможливо було представити як категорії контент-аналізу. Крім цього, вік учасників спілкування у чаті є переважно молодшим за вік відвідувачів інших Інтернет-ресурсів.

Результати контент-аналізу категорій "насилля", "агресія", "ворожість" серед авторів та учасників блогів засвідчили високу частоту застосування досліджуваних слів-маркерів (0,75% до загальної кількості використання слів та термінів у блогах). Відзначимо також, що теми статей і рубрик, присвячених агресії та насиллю, у блогосфері займають більше як піввідсотка, що, на нашу думку, є статистично значущим показником. Водночас відзначаємо низький відсоток (0,026%) використання у блогах категорії "ворожість", це, ймовірно, спричинено давньою особливістю блогерів використовувати крайні оцінки, так звана "журналістика на межі", гонитва за "гарячими фактами", суб'єктивність та емоційність у текстових повідомленнях, для яких ворожість, на відміну від агресії чи насилля, не є достатньо топовим повідомленням.

Показовими також є результати контент-аналізу досліджуваних категорій в Інтернет-ЗМІ. Так, загальна частота застосування зазначених вище слів-маркерів становила 0,78% від загальної кількості використання слів та термінів у віртуальному медіа просторі. Це доволі високий показник, оскільки, враховуючи велику кількість відвідувачів і дописувачів цих сайтів (85 млн. осіб), майже відсоток становлять теми і проблеми, які стосувалися агресії, ворожості чи насилля. Виокремлюється показник агресії, яка становить 0,4%. Очевидно, що рівень агресивності в соціокультурному просторі колишнього Радянського Союзу надзвичайно високий і навіть "вибухонебезпечний". Важко стверджувати, чи готові люди, які так часто говорять про насилля, здійснювати його, однак загальне лояльне ставлення до нього і сприйняття насилля як способу розв'язання суспільних проблем для багатьох є нормою. Власне, показник у 0,27% використання цієї категорії може слугувати частковим підтвердженням цього припущення.

Частота застосування серед журналістів та відвідувачів Інтернет-ЗМІ категорії "ворожість" становить 0,11%, що теж є наслідком озлобленості (буденне – "люди стали злими..."), ворожості, вкоріненій в пострадянських суспільствах. Тут варто було б наголосити і на тенденційності самої

віртуальної медіа-сфери, яка схильна нагнітати і перебільшувати "гостроту" соціальних та політичних подій, а висвітлення деяких кримінальних злочинів подавати як топ-новину.

Он-лайнні соціальні мережі, за якими здійснювався контент-аналіз обраних нами категорій є, мабуть, одними з найбільш контрольованих (власними адміністраторами) типів Інтернет-ресурсів. Саме тому більшість некоректних, образливих, агресивних коментарів чи заяв зареєстрованих власників сторінок у соціальних мережах блокуються або видаляються адміністраторами. Вважаємо, що саме ця обставина є причиною таких низьких сумарних показників за досліджуваними категоріями (0,32%). Як видно з таблиці 2, слово-маркер "агресія" (0,2%) домінує серед обраних для аналізу категорій, за ним у порядку спадання частоти використання розміщуються слова "ворожість" (0,065%) та "насилля" (0,05%). Зауважимо, що он-лайнні соціальні мережі зазвичай використовуються для спілкування з тими людьми, з якими абоненти мають чи мали стосунки в реальному житті; це здебільшого кола близьких людей та знайомих. Звісно, за таких умов вияв ворожості й агресивності, думки про застосування насилля контролюються самими учасниками соціальних мереж.

Результати другого етапу емпіричного дослідження (2014 рік)

Контент-аналіз за усіма досліджуваними категоріями та типами Інтернет-ресурсів підтвердив тенденцію попереднього року дослідження і виявив значне переважання слова-маркеру "агресія" (16%) у порівнянні із іншими категоріями, що досліджувалися (див. табл. 3 і 4). Відносно даних минулого року обговорення в Інтернеті тем і проблем пов'язаних з категорією "агресія" збільшилося у 7,5 разів із 2,14% до 16% загального контенту.

Таблиця 3

Кількісні показники частоти згадувань семантичних категорій за типами Інтернет-ресурсів у 2014 році

Семантичні категорії	Типи Інтернет-ресурсів						Всього
	Приватні сайти (n=32 млн. осіб)	Веб-форуми (n=6 млн. осіб)	Чати (n=2,2 млн. осіб)	Блоги (n=27 млн. осіб)	Інтернет-ЗМІ (n=85 млн. осіб)	Соціальні мережі (n=78 млн. осіб)	
Насилля	73.749	88.551	71.098	733.016	943.713	1.467.065	3.377.192
Агресія	161.322	241.896	44.129	679.003	3.912.666	1.834.980	6.873.996
Ворожість	39.260	52.165	13.850	231.535	548.185	419.158	1.304.153
Всього	274.331	382.612	129.077	1.643.554	5.404.564	3.721.203	11.555.341

Дослідження частоти використання Інтернет-користувачами семантичної категорії "насилля" у березні 2014 року виявило, що 10,64 % від загальної кількості запитів, коментарів та обговорюваних проблем в Інтернеті були пов'язані саме із цим словом-маркером. Вражаючими є порівняння з результатами дослідження минулого року, де відсоткова частка

використання даної категорії не перевищує 1%; таким чином, протягом року використання даного слова на просторах Інтернету збільшилося у 10,5 разів.

Таблиця 4

Відсоткові показники частоти згадувань семантичних категорій за типами Інтернет-ресурсів у 2014 році

Семантичні категорії	Типи Інтернет-ресурсів						Всього (%)
	Приватні сайти (n=32 млн. осіб)	Веб-форуми (n=6 млн. осіб)	Чати (n=2,2 млн. осіб)	Блоги (n=27 млн. осіб)	Інтернет-ЗМІ (n=85 млн. осіб)	Соціальні мережі (n=78 млн. осіб)	
Насилля	0,23	1,48	3,23	2,71	1,11	1,88	10,64
Агресія	0,5	4,03	2,01	2,51	4,6	2,35	16
Ворожість	0,12	0,87	0,63	0,86	0,64	0,54	3,66
Всього (%)	0,85	6,38	5,87	6,08	6,35	4,77	30,3

Загальний показник комп'ютерного контент-аналізу категорії "ворожість" за усіма типами Інтернет-ресурсів, як і минулого року, був значно нижчим порівняно з категоріями "агресія" і "насилля" (3,66%), проте, якщо порівнювати даний показник із минулорічним, то він зріс у 10 разів і випередив за тенденцією зростання категорію "агресія".

Аналіз отриманих результатів окремо за означеними категоріями дав змогу відстежити розподіл їхнього використання користувачами Інтернету і за типами Інтернет-ресурсів. Так, категорія "агресія" у березні 2014 року найчастіше зустрічалася серед публікацій Інтернет-ЗМІ (4,6%), не менш часто вона використовувалася учасниками веб-форумів (4,03%). У порівнянні з 2013-м роком, коли веб-форуми були на першому місці (0,63%), блоги на другому (0,46%), а Інтернет-ЗМІ на третьому (0,4%), спостерігається, по-перше, значне збільшення кількості випадків використання даної категорії, по-друге, використання даного слова-маркера серед публікацій Інтернет-ЗМІ збільшилося в 11,5 разів.

Результати контент-аналізу категорії "насилля" в Інтернет-середовищі, отримані у 2014 році, виявили, що найбільш активно обговорювали теми і проблеми, пов'язані з даною категорією, на чатах (3,23%). Порівняно з минулорічними даними, коли теми і проблеми насилля були не настільки актуальними для учасників чатів (0,05%), міра зацікавленості цією проблематикою зросла у 64,5 рази. Якщо врахувати, що чати є найбільш рефлексивною формою Інтернет-комунікації, то можна вважати такі результати об'єктивним відображенням зміни суспільних настроїв.

Згідно з отриманими результатами минулого року насилля було актуальною темою для професійних (ЗМІ) та напівпрофесійних (блогери) журналістів, цього ж року насилля стало темою переважної більшості активних верств населення, якими є учасники форумів (1,48%) та ті ж таки блогери (2,71%), при цьому рівень зацікавленості як в одних, так і в інших зріс у 7,5 і 10 разів відповідно.

Учасники он-лайнних соціальних мереж також продемонстрували значну негативну динаміку використання слова-маркера "насилля" у бік збільшення. Так, у 2013 році відсоток використання даного терміну не перевищував 0,05% від загальної кількості обговорюваних тем і проблем в соціальних мережах і був одним з найнижчих серед Інтернет-сервісів. Проте вже у 2014 році спостерігаємо значне його зростання до 1,88%, що у 37,5 разів більше за попереднє значення.

Результати застосування контент-аналізу відносно міри поширеності і використання слова-маркера "ворожість" за окремими Інтернет-ресурсами у березні 2014 року засвідчують позитивну динаміку використання даної лексеми у сфері діяльності блогерів. Тут порівняно з минулим роком спостерігалось збільшення частоти її вживання з 0,026% від загальної кількості обговорюваних тем і проблем до 0,86%, що становило 33-кратне зростання. Минулорічні "лідери" за інтенсивністю використання даного терміну – веб-форуми та Інтернет-ЗМІ – також продемонстрували динаміку зростання у даній сфері дослідження приблизно у 6 разів.

Варто відзначити показники використання слова-маркера "ворожість" учасниками різноманітних чатів, тут на відміну від результатів 2013 року (0,014%), спостерігається стрімке зростання у 45 раз – до 0,63%. Власне, і блогосфера, і обговорення проблем на чатах є одними з найбільш реактивних рефлексивних форм присутності людей в Інтернеті, тому дані результати цілком можна пояснити трагічними подіями, наслідками Революції Гідності, початком неоголошеної війни Росії проти незалежної політики нашої держави.

За результатами проведеного дослідження можна сформулювати такі

ВИСНОВКИ:

1. Застосування комп'ютерного контент-аналізу з метою дослідження поширеності та варіативності використання користувачами Інтернету деструктивних категорій – агресії, ворожості, насилля підтвердило його ефективність з огляду на отриманий змістовний емпіричний матеріал.
2. Контент-аналіз зазначених семантичних категорій у віртуальному комунікативному просторі виявив, що значна кількість обговорюваних тем, проблем, проявів емоційних реакцій відвідувачів Інтернету стосується агресії, ворожості і насилля. Спостерігається зацікавленість користувачів Інтернету, особливо учасників веб-форумів, блогосфери, Інтернет-ЗМІ темами насильницького, ворожого й агресивного характеру.
3. Серед досліджуваних категорій в Інтернеті найчастіше використовується слово "агресія" та похідні від даного слова; другим за популярністю є слово-маркер "насилля", третім – "ворожість". Дані висновки підтверджуються результатами контент-аналізу за обома (2013 і 2014) роками дослідження.
4. Найбільш активно досліджувані деструктивні категорії використовуються учасниками веб-форумів, журналістами і відвідувачами блогів, Інтернет-ЗМІ. Найменше – авторами, адміністраторами та відвідувачами

приватних сайтів, соціальних мереж і чатів. Дані тенденції були ідентичними протягом обох років дослідження.

5. Спілкування в режимах чатів та веб-форумів характеризується переважанням упереджених, тенденційних реакцій, що позначається на частоті використання учасниками цих Інтернет-ресурсів деструктивних категорій, зокрема тих, що вивчалися. Протягом двох досліджуваних періодів відзначаємо найбільш стрімке збільшення кількості використання деструктивних категорій за чатами та веб-форумами.
6. За результатами порівняння двох діагностичних зрізів дослідження поширеності та варіативності використання користувачами Інтернету зазначених семантичних категорій можна констатувати: за останній рік в мережі різко збільшилася кількість обговорюваних тем і проблем, пов'язаних з деструктивними соціальними явищами – відносно "агресії" у 7,5 разів, "насилля" у 10,5 разів, "ворожості" у 10 разів; протягом року теми, пов'язані з агресією, стали доміантними у медіа-сфері (Інтернет-ЗМІ, блоги), збільшивши власний контент у 11,5 разів; одна з найбільш реактивних рефлексивних форм Інтернет-присутності – чат – продемонструвала збільшення кількості обговорюваних тем щодо насилля у 64,5, у той час як теми, пов'язані з ворожістю, продемонстрували 33-кратне зростання.

Отриманий багатий емпіричний матеріал, звісно, потребує подальшого аналізу й уточнення. *Перспективним напрямком роботи є розширення базових категорій контент-аналізу та проведення статистично-математичного аналізу отриманих результатів.*

1. *Bandura A. Podrozkovaya agressija [Teenage aggression] / Albert Bandura, Richard Wolters. – Moscow ; Minsk : Ast : Charvest, 2000. – 512 s.*
2. *Baron R., Richardson D. Agressija [Aggression] / Robert A. Baron, Deborah R. Richardson. – St. Petersburg : Piter. – 2001. – 352 s.*
3. *Vnebrachnych R.A. Trolling kak forma socialnoj gressii v virtual'nych soobshestvach [Trolling as a form of social aggression in virtual communities] / R.A. Vnebrachnych // Vestnik Udmurdskogo universiteta. Filosofia. Sociologia. Psychologia. Pedagogika. – Izhevsk : Udmur.GU, 2012. – Vol. 1. – S. 48–51.*
4. *Yenikolopov S.N. Pon`atie agressii v sovremennoj psichologii [The concept of aggression in modern psychology] / S.N. Yenikolopov // Prikladnaja psichologia. – 2001. – № 1. – S. 60–72.*
5. *Izard K.E. Emocii cheloveka [Human emotions] / Izard K.E. – Moscow : Izdatelstvo MGU, 1980. – 439 s.*
6. *Karpenko Z.S. Socialni nevrozy osobystosti perechidnogo period suspil'stva [Social neurosis personality transitional society] / Z.S. Karpenko, V.M. Mytsko // Psychologija i suspil'stvo. – 2001. – № 1(3). – S. 124–132.*

7. *Lorenz K.* Agressija (tak nazyvaevoe "zlo") [Aggression (the so-called "evil")] / Konrad Z. Lorenz. – perevod s nemeckogo G.F. Shvejnika. – Moscow : Izdatel'skagruppa "Progress", "Univers", 1994. – 272 s.
8. *Mytsko V.M.* Kontent-analiz okremykh destruktivnykh kategorij u virtual'nomu komunikativnomu prostori [Content analysis of some destructive categories of virtual communication space] / V.M. Mytsko // *Dytynstvo bez nasyll'a: zbirnyk materialiv Mizhnarodno`inaukovo-praktychno`ikonferencii* / Zazag. red. prof. O. Kikinezhd. – Ternopil : Vydavnytvo "Stereoart", 2014. – S. 468–469.
9. *Mytsko V.M.* Doslidzhennja chastity vykorystannja dejakych destruktivnykh kategorij korystuvachamy veb-sajtiv [Study of the frequency of some destructive strategies application by web-site users] / V.M. Mytsko // *Problemy gumanitarnykh nauk : Zbirnyk naukovykh prats Drogobyskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni Ivana Franka*. – Drogobych : Redakcijnno-vydavnychyj viddil DDPU imeni Ivana Franka, 2014. – № 33. Psychologija. – S. 221–231.
10. *Nasledov A.D.* Matematicheskie metody psihologicheskogo issledovanija. Analiz I interpretacija dannykh [Mathematical methods of psychological research. Analysis and interpretation of data] / A.D. Nasledov. – St. Petersburg : Rech, 2004. – 392 s.
11. *Uraeva G.E.* Opyt perezhyvannja onlajn-agressii u molodych vzroslych: sovremennoe sostojanie i perspektivy issledovanija problemy [The experience of online aggression in young adults: current state and prospects of the research problem] / G.E. Uraeva, O.N. Bogolyubova // *Psichologicheskie issledovanija*. – 2013. – № 6 (27), 12. – Access mode: <http://psystudy.ru>.
12. *Freud Z.* JA i ONO: trudy raznykh let [EGO and ID: works of different years] / Z. Freud. – Vol. 2/ – Tbilisi : Merani, 1991. – 425 s.
13. *Fromm E.* Anatomija chelovecheskoj destruktivnosti [Anatomy of Human Destructiveness] / Erich S. Fromm. – Moscow: Respublika, 1994. – 447 s.
14. Perceptions of cyber stalking among college students / Alexy E.M., Burgess A.W., Baker T., Smoyak S.A. // *Brief Treatment and Crisis Intervention*. – 2005. – № 5(3). – P. 279 – 289.
15. *Anderson C.A.* Video Games and Aggressive Thoughts, Feelings, and Behavior in the Laboratory and in Life / Anderson C.A., Dill K.E. // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 2000. – № 78. – P. 772–790.
16. *Bandura A.* Aggression, a social learning Analysis / A. Bandura. – Englewood Cliffs, NJ, Prentice-Hall, 1973. – 390 p.
17. *Berkowitz L.* Aggression: A social psychological analysis / L. Berkowitz. – NY, Mac Graw-Hill, 1962. – 361 p.
18. *Buss A.H.* The psychology of aggression / Buss A.H. – NY, Willy, 1961. – 235 p.
19. *Finn J.* A survey of online harassment at a university campus / J. Finn // *Journal of Interpersonal Violence*. 2004. – № 19(4). – P. 468–483.

20. The Impact of cyberbullying on substance use and mental health in a multiethnic sample / *Goebert D., Else I., Matsu C., Chung-Do J., Chang J.Y.* // *Matern Child Health*. – 2011. – № 15(8). – P. 1282–1286.
21. *MacDonald C.* Cyberbullying among college students: prevalence and demographic differences / *MacDonald C., Roberts-Pittman B.* // *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. – 2010. – Vol. 9. – P. 2003–2009.
22. *Patchin J.W.* Cyberbullying and self-esteem / *Patchin J.W., Hinduja S.* // *Journal of School Health*. – 2010. – № 80 (12). – P. 614–621.
23. The new violence type of the era: Cyber bullying among university students. Violence among university students / *Turan N., Polat O., Karapirli M., Uysal C., Turan S.G.* // *Neurology, Psychiatry and Brain Research*. – 2011. – № 17(1). – P. 21–26.
24. *Wang J.* Cyber and traditional bullying: differential association with depression / *Wang J., Nansel T.R., Iannotti R.J.* // *Journal of Adolescent Health*. – 2011. – № 48 (4). – P. 415–417.
25. *Ybarra M.L.* Linkages between depressive symptomatology and internet harassment among young regular internet users / *M.L. Ybarra* // *Cyber Psychology and Behavior*. – 2004. – № 7(2). – P. 247–257.